

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-354-39>

УДК 339.9(81+470+540+510+680)

JEL classification: F29, F15, O10

АТАМАНЧУК Зорина

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0000-0002-6139-1653>

e-mail: z.atamanchuk@donnu.edu.ua

ГАВРИЛЮК Максим

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0009-0006-3377-2391>

e-mail: havryliuk_m@donnu.edu.ua

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРАЇН БРІКС У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку країн трансрегіонального інтеграційного співробітництва БРІКС, що у зв'язку з наявністю потужного трудового потенціалу, природних та капітальних ресурсів має суттєві економічні переваги. На основі проведеного аналізу зроблено висновки про нерівномірність розвитку країн-лідерів блоку, що обумовлено існуванням диспропорцій у динаміці розглянутих макроекономічних показників. Акцентовано увагу, що безумовне домінування у блоці спостерігається за Китаєм, інші ж держави демонструють різні темпи зміни тенденцій розвитку, що вказує на деяку нестабільність та гнучкість даного трансрегіонального інтеграційного об'єднання. Обґрунтовано, що БРІКС активно розширюється, контролюючи значні обсяги ресурсів, формуючи партнерства, сфери впливу і це перетворює його на потужний геополітичний центр.

Ключові слова: БРІКС, трансрегіоналізм, співробітництво, інтеграційне об'єднання, ресурси, потенціал, світове господарство

ATAMANCHUK Zoryna, HAVRYLIUK Maksym

Vasyl' Stus Donetsk National University

TRENDS OF BRICS COUNTRIES DEVELOPMENT IN THE WORLD ECONOMIC SYSTEM

The article examines the current trends in the development of the countries of transregional integration cooperation BRICS, which covers 4 parts of the world and 3 continents, 49.5% of the world's population, 40% of the world's GDP, uniting the largest economies of developing countries for creating an alternative center of influence and, due to the presence of a powerful labor potential, natural and capital resources, has significant economic advantages. It is noted that in their regions, the BRICS countries play important geostrategic roles, exerting significant political influence.

The structure of the association, the desire of some other countries to integrate into BRICS, as well as areas for expanding cooperation between member countries, including the fight against terrorism, climate change, food and energy security, international economic and financial cooperation, telecommunications, agriculture, labor and employment, trade, and educational projects, are considered.

The resource potential and development prospects of the BRICS leading countries, the dynamics of the main macroeconomic indicators are analyzed. Based on the analysis, conclusions are drawn about the uneven development of the leading countries of the bloc, which is due to the existence of disparities in the dynamics of the considered macroeconomic indicators. It is emphasized that the unconditional dominance in the bloc is observed for China, while other states demonstrate different rates of change in development trends, which indicates some instability and flexibility of this transregional integration association. It is substantiated that BRICS is actively expanding, controlling significant amounts of resources, forming partnerships, spheres of influence, and this turns it into a powerful geopolitical center.

Keywords: BRICS, transregionalism, cooperation, integration association, resources, potential, world economy

Стаття надійшла до редакції / Received 26.03.2026

Прийнята до друку / Accepted 22.04.2026

Опубліковано / Published 28.05.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© АТАМАНЧУК Зорина, ГАВРИЛЮК Максим

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

БРІКС, що функціонує як унікальний формат трансрегіонального співробітництва, об'єднує найбільші економіки країн, що розвиваються, для створення альтернативного центру впливу. Сьогодні трансрегіональне інтеграційне об'єднання БРІКС охоплює 4 частини світу та 3 континенти, 49,5% населення світу, 40% світового ВВП. У зв'язку з наявністю потужного трудового потенціалу, природних та капітальних ресурсів – має суттєві економічні переваги. У своїх регіонах держави БРІКС виконують важливі геостратегічні ролі, спричиняючи вагомий політичний вплив, що підсилює актуальність даної проблеми.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку країн БРІКС та становлення в якості блоку активно розглядаються у науковій літературі. Зокрема, значний внесок у вивчення даної проблеми здійснили такі зарубіжні вчені, аналітики, як Джим О'Ніл, Пітер Хавлік, Г. Толорая та інші. Серед українських науковців слід акцентувати увагу на публікації А. Архангельської, О. Брагіна, А. Голікова, А. Задой, В. Давидова, Л. Лаврова, С. Островської, Б. Хейфец, Ю. Зайцева, А. Салицького, А. Філіпенка та інших. Попри численні напрацювання фахівців у цій площині дана проблема на часі й потребує постійного наукового пошуку.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРИШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

БРІКС, що функціонує сьогодні як унікальний формат трансрегіонального співробітництва, об'єднуючи найбільші економіки країн, що розвиваються, має суттєві перспективи для створення альтернативного центру впливу саме через фокус на геополітичну та економічну переорієнтацію світу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз тенденцій розвитку країн БРІКС у системі світового господарства, а також окреслення перспектив розширення міжнародного економічного співробітництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вперше абревіатуру БРІК було запропоновано у 2001 році Д. О'Нілом – аналітиком інвестиційної компанії «Goldman Sachs» для позначення таких країн як Бразилія, росія, Індія, Китай у доповіді про вплив економік, що розвиваються, на глобальне економічне зростання, адже ці країни, як було зазначено, на перспективу зможуть здійснювати більший економічний та політичний вплив на процеси трансформації системи міжнародних відносин, ніж інші міжнародні інституції. Експерти «Goldman Sachs» припустили, що до 2032 року вплив четвірки на світову економіку зрівняється з впливом розвинених держав, так як країни цієї групи володіють необхідними фінансовими, технічними, людськими та природними ресурсами, що створює основу для їхнього зростання впродовж тривалого періоду [1].

У квітні 2011 року до БРІК долучилася Південно-Африканська Республіка. У зв'язку з цим, експерти прогнозували, що в складі п'ятірки таке міжнародне співробітництво за обсягами зростання випередить економіку США до 2018 року.

Сьогодні до блоку BRICS входять одинадцять країн: Бразилія, Індія, Китай, Південна Африка, Єгипет, росія, Ефіопія, Іран, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія та Індонезія [2]. Єгипет, Ефіопія, Іран, Саудівська Аравія та ОАЕ стали повноправними членами БРІКС у січні 2024 року, а Індонезія — у січні 2025 року (табл. 1).

Таблиця 1

Країни-члени БРІКС станом на січень 2026 року

Країна	Населення (млн)	ВВП (трлн євро, 2026)	Дата приєднання
Бразилія	212	2,01	2009
росія	146	2,01	2009
Індія	1451	3,61	2009
Китай	1408	17,33	2009
ІАП	60	0,42	2010
Єгипет	110	0,40	2024
Ефіопія	126	0,15	2024
Іран	89	0,40	2024
ОАЕ	10	0,50	2024
Саудівська Аравія	35	1,16	2024
Індонезія	280	1,30	2025

Джерело: [2; 3]

У 2024 році Туреччина офіційно подала заявку на вступ до групи країн БРІКС. Вона прагне посилити свій глобальний вплив та налагодити нові зв'язки за межами своїх традиційних західних союзів [4]. Таке рішення Туреччини, на думку експертів Bloomberg [5], викликане певним розчаруванням через відсутність прогресу щодо приєднання до Європейського Союзу, адже країна веде перемовини про вступ до ЄС, починаючи з 2005 року. Ще одна причина полягає у розбіжностях, що виникли з рядом країн-членів НАТО, які з'явилися, коли Туреччина продовжила підтримувати тісні зв'язки з росією після початку війни з Україною [5].

У 2024 році подав офіційну заявку на вступ до БРІКС Азербайджан. Таке рішення керівництва країни було зроблене за підтримки Китаю і викликане прагненням зміцнити стратегічне партнерство та міжнародні зв'язки. Кабінет Міністрів Таїланду в 2024 році ухвалив проект листа про наміри вступу країни до групи БРІКС [4]. І сьогодні Таїланд є однією з офіційних країн-партнерів БРІКС. Статус країн-партнерів мають: Білорусь, Болівія, Казахстан, Куба, Малайзія, Таїланд, Уганда, Узбекистан, Нігерія, В'єтнам [2]. Близько 50 країн у черзі на членство [3].

БРІКС функціонує як унікальний формат трансрегіонального співробітництва, що об'єднує найбільші економіки країн, що розвиваються, для створення альтернативного центру впливу.

Трансрегіоналізм, як новий формат інтеграційного об'єднання, отримав свій розвиток завдяки синергії розповсюджених на сьогодні світових трендів, а саме: демократизації, глобалізації, інтеграції [6].

БРІКС, що володіють значними обсягами природних ресурсів, а це: енергоносії, величезні простори, прісноводні резерви, ліси і де зосереджено 49,5% населення усього світу, сконцентровано 40% світового ВВП та 26% світової торгівлі, сьогодні слугує корисною платформою для консультацій та співпраці з сучасних питань, що мають як глобальне, так і регіональне значення, а також питань глобального політичного й економічного управління [2].

Відповідна грошово-кредитна політика, спрямована на зниження державного боргу та збільшення міжнародних резервів, сприяє забезпеченню макроекономічної стабільності [6].

Основна ціль діяльності трансрегіонального співробітництва БРІКС – переосмислити БРІКС як форму стійкості та інновацій для співпраці та сталого розвитку, використовуючи орієнтований на людей підхід «Людство понад усе» [2].

Блок БРІКС продовжує розширювати свою сферу охоплення широкого кола глобальних питань, включаючи боротьбу з тероризмом, зміну клімату, продовольчу та енергетичну безпеку, міжнародне економічне та фінансове співробітництво, телекомунікації, сільське господарство, працю та зайнятість, торгівлю.

Держави-члени БРІКС, окрім фокусу на геополітичній та економічній переорієнтації світу, збільшенні ресурсної бази, фінансовій співпраці, також сконцентровані на питаннях розвитку нових фінансових інститутів, розширенні їхнього впливу на міжнародному рівні, зокрема, через підвищення їхньої ролі у Міжнародному валютному фонді. Важливим аспектом діяльності виступає проєктна, зокрема у сфері розвитку ІТ-технологій, освоєння космосу, реалізації науково-дослідних та освітніх проєктів, забезпечення доступу до формування перспективних професійних компетентностей для управлінських кадрів в освіті, інтеграції у рамках гуманітарного співробітництва.

Експерти прогнозують зміни ситуації у світовій арені на користь найпотужнішого учасника БРІКС – Китаю, який, забравши першість лідерства у ЄС, стане другою світовою економікою після США. До 2030 року Індія, на думку аналітиків, має перспективи стати третьою за величиною економікою світу, а до 2075 року – другою економікою світу, перетворившись на глобальний виробничий і технологічний хаб. Зростатиме також і частка країн БРІКС у світовому ВВП [7], що сприятиме посиленню позицій трансрегіонального співробітництва БРІКС як альтернативного світового центру впливу.

Такі країни-члени об'єднання БРІКС як Бразилія, ПАР, росія мають значний ресурсний потенціал енергоносіїв. Тенденції ж у світовій економіці характеризуються зростаючим попитом на енергоносії, особливо з боку Китаю й Індії – дві економіки світу з найбільшою чисельністю населення та, відповідно, потужним потенціалом робочої сили. Населення Індії становить станом на 1 січня 2026 року – 1,476 млрд осіб, а це перше місце в світі за цим показником, населення Китаю – 1,405 млрд осіб [8] (друге місце в світі), проте в Індії населення і надалі зростає. У 2025 році населення Китаю скорочується четвертий рік поспіль на 3,39 млн осіб [8]. Падіння прискорилося на тлі рекордно низької народжуваності. Кількість народжень знизилася до 7,92 млн (-17% за рік), тоді як смертність зросла до 11,31 млн. Частка людей віком понад 60 років сягнула 23%, що посилює економічні та соціальні виклики, пов'язані зі старінням населення [8].

Спостерігається постійне зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) Китаю. Навіть незважаючи на пандемію COVID-19, у 2020 році ВВП країни збільшився на 320 млрд дол. США, що свідчить про міцність економіки країни. Китай є потужним торговельним партнером для багатьох країн, а також головним експортером у світі. Він виробляє усе: від дрібниць до високотехнологічних товарів. До основних товарних категорій експорту країни належать: меблі; машини, обладнання і механічні пристрої; електричні машини і обладнання; пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них; засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання [9]. У 2026 році очікується зростання китайської економіки на 4,6% та 4,5% у 2027 році, що нижче за прогноз на 4,9% у 2025 році [10].

Окрім того, Індія – країна, де розвивається швидкими темпами ІТ-сектор, виступає країною-лідером з постачання програмного забезпечення. Швидкими темпами розвиваються тут й інші галузі, зокрема, фармацевтична.

Саудівська Аравія, володіючи значними запасами нафти, а це за величиною третє місце в світі, фактично, є державою – енергетичним гігантом, де 95% експорту забезпечує сектор нафти і газу.

Бразилія – найбільша країна Латинської Америки та п'ята за величиною країна світу має один із найпотужніших аграрних секторів. Завдяки своїм щедрим тропічним землям, сприятливому клімату, родючим ґрунтам та значним інвестиціям Бразилія стала світовим лідером з виробництва й експорту багатьох сільськогосподарських культур [11].

Південно-Африканська Республіка володіє особливо багатим і різноманітним ресурсним потенціалом, будучи світовим лідером за запасами мінеральних ресурсів, що використовується для розвитку металургійної та гірничодобувної промисловості, яка є основною статтею її експорту. Також у країні розвивається сільське господарство, зокрема тваринництво та вирощування фруктів.

За підсумками 2024 року країни БРІКС забезпечили понад 27% світового виробництва, підтвердивши свої вагомі позиції на глобальній економічній арені. Проте нерівномірність розвитку, що відображається у показниках реального валового внутрішнього продукту (ВВП), створює внутрішні диспропорції. Китай та Індія виступають головними лідерами, тоді як Бразилія, ПАР та росія залишаються більш вразливими до кризових явищ (рис. 1).

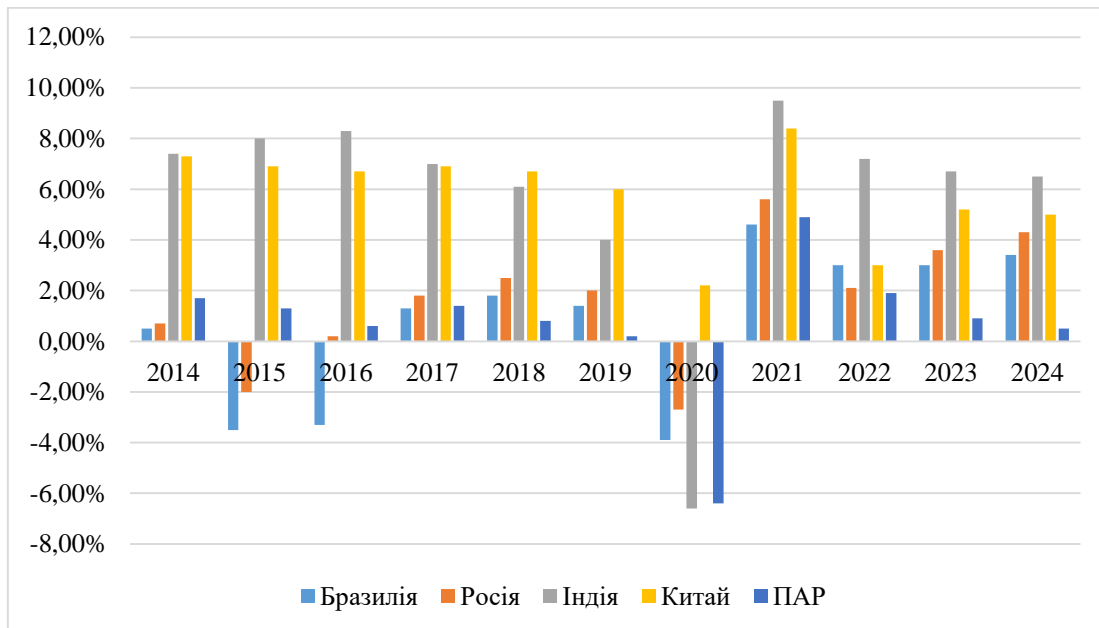

Рис. 1. Реальне зростання ВВП країн-лідерів БРІКС за 2014-2024 роки, %

Джерело: складено автором на основі даних [12]

Серед країн-лідерів блоку БРІКС найбільшим рівнем цінової стабільності відрізняється економіка Китаю. Темп зростання цін китайської економіки за період 2014-2024 років становить близько 1-3% [13]. Внаслідок зростання світових цін на продовольство зафіксовані пікові значення цін у 2021-2022 роках на рівні 8-9% у Бразилії. Інфляційними коливаннями характеризується економіка РФ, де у 2015 році рівень зростання цін сягнув 15,5%, у 2022 році — 13,8%, що стало наслідком санкційного тиску [13].

Важливим індикатором зовнішньоекономічної діяльності держав є динаміка сальдо торговельного балансу, що відображає внесок кожної країни у глобальному ланцюгу доданої вартості.

З представленої на рис. 2 динаміки стану торговельного балансу країн-лідерів БРІКС за 2014-2024 роки спостерігається випереджаюче, порівняно з іншими країнами блоку, зростання сальдо торговельного балансу Китаю, що особливо помітно у 2020-2022 роках. РФ продовжує отримувати значні прибутки від експорту сировини, забезпечуючи тим самим позитивне сальдо.

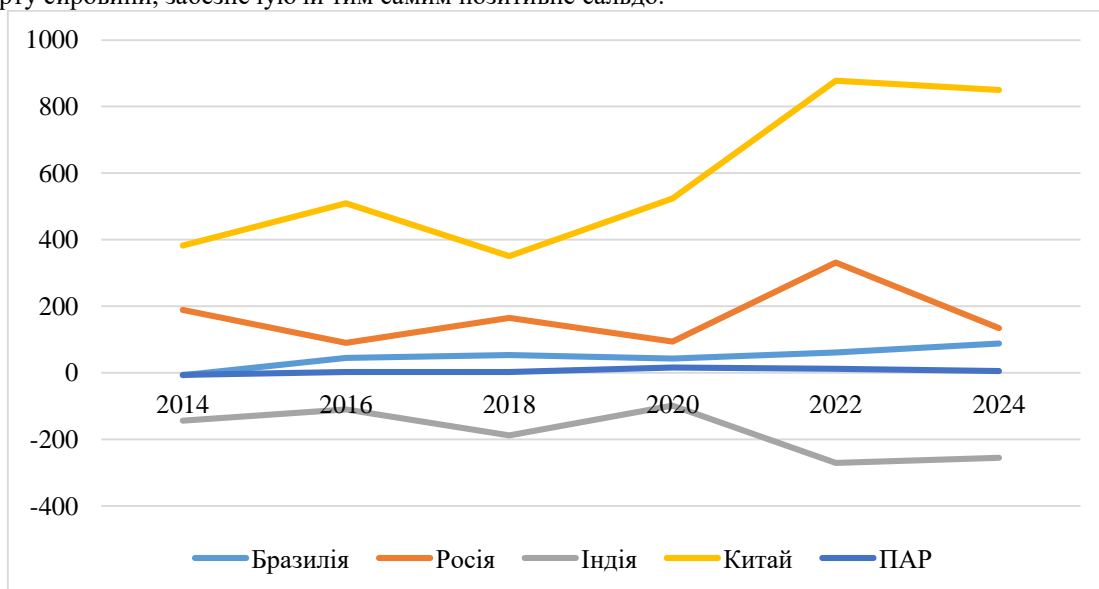

Рис. 2. Динаміка сальдо торговельного балансу країн-лідерів БРІКС за 2014-2024 роки, млрд дол. США

Джерело: складено автором на основі [12]

Оцінюючи доходи РФ від продажу нафти станом на березень 2026 року, слід зазначити, що за даними Bloomberg від 24 березня середньодобовий прибуток агресора подвоївся порівняно з початком року, збільшившись зі 135 млн до 270 млн доларів. Зростання фінансових надходжень зумовлене високими світовими цінами на енергоносії через кризу на Близькому Сході та послабленням санкційного тиску з боку США, що дозволило відновити постачання до Індії на рівні 1,14 млн барелів на добу [14]. Тобто доходи країни-агресора від продажу нафти у березні 2026 року фактично зросли до рівня показників початку повномасштабного вторгнення до України.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, результати аналізу показують нерівномірність розвитку країн БРІКС, що обумовлено існуванням диспропорцій у динаміці розглянутих макроекономічних показників. Безумовне домінування у блоці спостерігається за китайською економікою, інші ж держави-лідери блоку демонструють різні темпи зміни тенденцій розвитку, що вказує на деяку нестабільність та гнучкість даного трансрегіонального інтеграційного об'єднання.

Трансрегіональне співробітництво БРІКС активно розширюється, контролюючи значні обсяги ресурсів, формуючи партнерства, сфери впливу, що, попри деякі внутрішні розбіжності, перетворює його на потужний геополітичний центр.

Дослідженню тенденцій глобалізаційних перетворень на фоні розвитку БРІКС та його впливу на повоєнне відновлення України буде присвячено подальший науковий пошук авторів.

Література

1. Зайцева М. В. БРІКС як сучасна форма політичної взаємодії у системі міжнародних відносин. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 114 (Частина II), 2013. С. 39-43.
2. BRICS. URL: https://www.brics2026.gov.in/about-us/#about_members
3. Хто входить до BRICS: повний список країн на 2026 рік. URL: <https://repetitor.ua/hto-vhodyt-do-brics-povnyj-spysok-krayin-na-2026-rik/>
4. БРІКС стає військовим альянсом? Захід стурбований розширенням організації. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/briks-staje-vijskovim-aljansom-zakhid-sturbovanij-rozshirennjam-orhanizatsiji-zmi-1020082.html>
5. У Туреччині підтвердили, що планують вступити до БРІКС. URL: <https://babel.ua/news/110489-uturechchini-pidtvverdili-shcho-planuyut-vstupiti-do-briks>
6. Чернишова Л. О. Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання. *Економіка та суспільство*. Вип. 33. 2021. URL: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/931-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-892-1-10-20220111%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/931-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-892-1-10-20220111%20(7).pdf)
7. Kastner, S., Saunders, P. (2012) Is China a Status Quo or Revisionist State? Leadership Travel as an Empirical Indicator of Foreign Policy Priorities. *International Studies Quarterly*. Vol. 56. P. 163–177.
8. Букви. URL: <https://bukvy.org/>
9. Атаманчук З. А., Квасницька О. Г., Гегамян Л. Р. Оцінка сучасного стану, проблем та перспектив світового лідерства економіки Китаю. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 38-44. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-10_0-pages-38_44.pdf
10. Financial club. URL: <https://finclub.net/news/oon-prohnozuie-znyzhennia-tempiv-zrostannia-svitovoi-ekonomiky-u-2026-rotsi.html> (дата звернення: 12.03.2026).
11. Бразилія: аграрний гігант на тропічному троні. URL: <https://agroelita.info/brazylia-ahraryy-hihant-na-tropichnomu-troni/>
12. World Economic Outlook Database: October 2024 Edition. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/October>
13. World Bank Group. World Development Indicators. The World Bank Group. URL: <https://databank.worldbank.org/m>
14. Russia boosts its oil revenues to four-year high as prices surge. UA.NEWS. URL: <https://ua.news/ua/world/dokhodi-rf-vid-eksportu-nafti-siagnuli-chotiririchnogo-maksimumu>

References

1. Zaitseva, M. (2013) BRICS as a modern form of political interaction in the system of international relations. *Current problems of international relations*. Issue 114 (Part II), 39-43.
2. BRICS, available at: https://www.brics2026.gov.in/about-us/#about_members.
3. Who is in BRICS: a complete list of countries for 2026, available at: <https://repetitor.ua/hto-vhodyt-do-brics-povnyj-spysok-krayin-na-2026-rik/>
4. BRICS becoming a military alliance? The West is concerned about the expansion of the organization, available at: <https://glavcom.ua/world/world-politics/briks-staje-vijskovim-aljansom-zakhid-sturbovanij-rozshirennjam-orhanizatsiji-zmi-1020082.html>
5. Turkey confirmed that it plans to join BRICS, available at: <https://babel.ua/news/110489-uturechchini-pidtvverdili-shcho-planuyut-vstupiti-do-briks>

-
6. Chernyshova, L. (2021) Cooperation of the BRICS countries as a new format of integration association. *Economy and Society*. Issue. 33, available at: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/931-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-892-1-10-20220111%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/931-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-892-1-10-20220111%20(7).pdf)
7. Kastner, S., Saunders, P. (2012) Is China a Status Quo or Revisionist State? Leadership Travel as an Empirical Indicator of Foreign Policy Priorities. *International Studies Quarterly*. Vol. 56, 163–177.
8. Bukvy, available at: <https://bukvy.org/>
9. Atamanchuk, Z., Kvasnitska, O., Gegamyan, L. (2023) Assessment of the current state, problems and prospects of China's world leadership of the economy. *Business Inform*. No. 10, 38-44, available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-10_0-pages-38_44.pdf
10. Financial club, available at: <https://finclub.net/news/oon-prohnozuie-znyzhennia-tempiv-zrostannia-svitovoi-ekonomiky-u-2026-rotsi.html>
11. Brazil: an agricultural giant on a tropical throne, available at: <https://agroelita.info/brazylia-ahramy-ihant-na-tropichnomu-troni/>
12. World Economic Outlook Database: October 2024 Edition. International Monetary Fund, available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/October>
13. World Bank Group. World Development Indicators. The World Bank Group, available at: <https://databank.worldbank.org/>
14. Russia boosts its oil revenues to four-year high as prices surge. UA.NEWS, available at: <https://ua.news/ua/world/dokhodi-rf-vid-eksportu-nafti-siagnuli-chotiririchnogo-maksimumu>